

WORKSHOP ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ І МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Pedagogical newspaper. Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. No.12 (78), pp.1–2. [in Ukrainian].

3. Amelina, S. M. (2010). Osoblyvosti dualnoi systemy vyshchoi profesiinoi osvity u navchalnykh zakladakh Nimechchyny [Features of the dual system of higher vocational education in educational institutions in Germany]. *Collection of scientific researcher "Problems of labor and vocational training"*. Vol. 15, pp. 107–112. [in Ukrainian].

4. Dudkin, P. & Dudkina, O. (2013). Formuvannia ta rozvytok rehionalnykh innovatsiinykh struktur yak

nova paradyma spivpratsi vyshchykh navchalnykh zakladiv i biznesu [Features of the dual system of higher vocational education in educational institutions in Germany]. *Socio-economic problems and the state*. Vol. 2 (9), pp. 58–66. [in Ukrainian].

5. Lypkyna, Y. N. & Tarantei, V. P. (2001). *Systema obrazovanyia vzroslykh v Hermanyu* [Adult education system in Germany]. Hrodno: HrHU, 104 p. [in Ukrainian].

6. Sobiechowska, P. & Maisch (2006). "Work-based learning: in search of an effective model", *Educational Action Research*. Vol. 14, no. 2, pp. 267–268. [in English].

Стаття надійшла до редакції 24.01.2019

УДК 334:377.5:378

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.162832>

Вікторія Майковська, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри маркетингу та торговельного підприємництва Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ

Ігор Юрко, кандидат економічних наук, доцент, кафедри комерційної діяльності та підприємництва ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"

WORKSHOP ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ І МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти використання *workshop* в процесі професійної підготовки. Виявлено, що *workshop* характеризується інтенсивною груповою взаємодією, використанням наявного життєвого досвіду, отриманням динамічного знання та точковою тематичною спрямованістю, і це робить його дієвим засобом формування підприємницької компетентності. Проведено аналіз теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, який свідчить, що в них практико-орієнтований підхід представлено як базовий компонент процесу професійної підготовки, при цьому не порушується проблема застосування *workshop* як інструменту практико-орієнтованого навчання. Представлено досвід застосування *workshop* для розробки Регіональної програми розвитку підприємництва за участі студентів ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі".

Ключові слова: економіка знань; професійна підготовка; практико-орієнтоване навчання; *workshop*; ключові компетентності; підприємницька компетентність.

Літ. II.

Victoriya Maykovska, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Marketing and Trade Entrepreneurship Department Kharkov Trade and Economic Institute of Kyiv National University of Trade and Economics

Ihor Yurko, Ph.D.(Economy), Associated Professor of the Commerce Activities and Entrepreneurship Department Poltava University of Economics and Trade

WORKSHOP AS A TOOL OF PRACTICAL-BASED EDUCATION AND AS A METHODOLOGICAL AND TECHNOLOGICAL MEAN OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCE FORMATION

During the last decade the *workshop* is the topic of discussion in the educational environment. The article deals with the theoretical and practical aspects of usage of the *workshop* in the process of professional training. It was established that the *workshop* is a tool of practical-based education and methodical and technological mean for a competent specialist formation. It was revealed that the *workshop* is characterized by the intensive group interaction, using existing life experience, dynamic knowledge obtaining and point thematic orientation, and this

ВОРКШОР ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ І МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

makes it an effective means for entrepreneurial competency formation. Conducted analysis of the theoretical works of national and foreign experts testifies that the practical-based approach is presented as a basic component of the professional training process, while the problem of using the workshop as an instrument of practical training is not violated.

The research is based on the results of the analysis of the usage of the category "workshop" in foreign literature. It which allows us to state: this definition should be considered simultaneously as an intensive educational activity on which participants learn through their own active work; as a training group, staying in which helps to become more competent; as a learning process, during which the emotions and experiences of the participants are at the center of attention; as a training, the results of which depend on the contribution of participants; as an opportunity to discover their own reserves and the chance to learn something from others. It is noted that from a communicative point of view, a workshop is a group work aimed to solving of some problem by its participants, in the process of which they acquire knowledge on their own. From a meaningful point of view, the workshop is a study in the center of which is a separate ambiguous problem. The result of the workshop is an earlier unknown solution of this problem, obtained in conditions of filling the shortage of collegial professional communication of students in an informal setting. At the end of the work, members of the group can get a model of behavior as a toolkit in a particular market situation.

The publication outlines the tasks which can be solved by workshop using, it discovered suitable methods and techniques and the description of the workshop types. The experience of using the workshop for the development of the Regional Program for Entrepreneurship Development with the participation of students of Poltava University of Economics and Trade is presented. The author's further scientific searches are connected with the development of a system of means of implementation the experience of workshop using in the process of professional training of a competent specialist in the field of entrepreneurship.

Keywords: *economy of knowledge; professional training; practical-based training; workshop; key competencies; entrepreneurial competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Впровадження нових технологій високого рівня у виробництво, розширення інформаційного простору і мобільність капіталу у ХХІ ст. створюють передумови для зміни принципів господарювання та забезпечують якісно новий стан сучасної вітчизняної економіки, який характеризується зростанням ролі теоретичних знань і підвищенням значення креативної, творчої праці. Економіка знань ґрунтується на використанні людської здібності мислити і створювати суспільно-корисні ідеї, генерувати, використовувати й розповсюджувати знання на благо людини й соціуму [6, 123]. Саме це упродовж останнього десятиліття як предмет дискусії у освітньому середовищі висуває workshop – активний розвиваючий метод групової роботи й нову форму проведення занять. В перекладі з англійської workshop – майстерня, що вказує на центральну ідею: кожен з учасників має унікальний і неповторний життєвий досвід і погляд, який обумовлює його ставлення до конкретної проблеми; в основі методу – інтенсивна групова взаємодія, акцент робиться на отриманні динамічного знання, яке є продуктом активної діяльності самих учасників, що багаторазово підвищує ефективність його засвоєння; всі учасники діють самостійно, що якнайбільше підходить для роботи з дорослою аудиторією [11]. Як метод навчання, workshop характеризується точковою тематичною спрямованістю, і це дозволяє розглядати реально існуючі проблеми об'ємно, з різних ракурсів, актуалізувати

наявний досвід та інтегрувати нове розуміння даної проблеми. Таким чином, workshop допомагає його учасникам стати більш компетентними, що робить даний інструмент навчання актуальним і своєчасним в світлі імплементації Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти, викладених у Рамковій програмі оновлених ключових компетентностей 17 січня 2018 р. [3, 104]. Ці компетентності, серед яких виділено й підприємницьку, спрямовані на створення засад забезпечення всебічного та сталого розвитку, соціальної єдності та демократичної культури.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми практико-орієнтованого навчання як напрямку сучасної професійної підготовки – в центрі уваги педагогів української вищої школи. Науково-теоретичні підходи до визначення сутності технології навчання, характеристики традиційних та інноваційних технологій професійної підготовки розглядалися в працях вітчизняних і зарубіжних вчених: С. Архангельського, В. Давидова, С. Каменецького, Т. Назарової та ін. Результати власних досліджень з даної тематики в журналі "Молодь і ринок" публікували Н. Грибок (2014), Л. Гриценко (2014), Я. Дробчак (2014), Т. Ілашук (2017), Ю. Колісник-Гуменюк (2016).

Проблемам практико-орієнтованого навчання присвячені праці Н. Басалаєвої, О. Бірченко, Д. Варнеке, А. Вербицького, Н. Житник, О. Котикової, Г. Ковальчук, М. Коллегаєва, С. Коп'євої, І. Пальчикової, С. Пітча, Є. М. Поста,

Т. Пушкарьової, в т. ч. опубліковані в журналі “Молодь і ринок”, – О. Макогін (2018), О. Мисик (2014), Т. Попової (2014), О. Сторонської (2018), О. Хоми (2014). Особливості впровадження практико-орієнтованого підходу в професійну підготовку магістрів освіти в університетах Німеччини досліджував С. Бобраков, фахівців з фізичної реабілітації у Великій Британії – С. Гук, педагогічних працівників України – Н. Матюшенко, І. Пальшкова, Л. Петренко. Формування професійної компетентності засобами практико-орієнтованого навчання у майбутніх інженерів-металургів є предметом досліджень у Ю. Мосейко, у бакалаврів реклами і зв'язків з громадськістю – Г. Горбенко. На сторінках “Молодь і ринок” С. Бажан проаналізував фактори, що впливають на ефективність практичної підготовки молодших спеціалістів в умовах навчально-науково-виробничого комплексу (2014), Ю. Возна досліджувала значення та роль практичної складової у системі соціальної освіти за рубежом (2014), О. Кобрій та ін. розкрила практичні аспекти організації педагогічного процесу в умовах підготовки учителя у ЗВО України (2016).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Не вважаючи на те, що практико-орієнтоване навчання є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, результати огляду науково-методичної літератури з даної проблеми дозволяють зробити висновок, що методологічні, теоретичні й технологічні аспекти практико-орієнтованого підходу до організації навчання мало вивчені, структуровані та обґрунтовані, а сам він досі залишається недостатньо дослідженим. В більшості наукових праць [4; 5; 7] практико-орієнтований підхід представлено як базовий компонент процесу професійної підготовки, що дозволяє створити умови інтеграції навчальної й професійної діяльності студентів як способу формування компетенцій. На жаль, результати наукового пошуку не дозволили знайти публікації, в яких би порушувалася проблема застосування workshop як інструменту практико-орієнтованого навчання і методико-технологічного засобу формування підприємницької компетентності. Очевидно, що дана проблема є актуальною в умовах загострення конкуренції на ринках освітніх послуг і праці.

Формування мети статті. В статті досліджуються теоретичні й організаційні аспекти використання workshop в системі професійної підготовки та здійснюється пошук можливостей

його застосування в умовах практико-орієнтованого навчання з метою формування підприємницької компетентності як однієї з ключових компетентностей майбутніх фахівців в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу сучасної психолого-педагогічної та економічної періодики доводять, що на даний момент workshop стає однією з найбільш популярних інноваційних форм проведення навчальних занять. Проте ефективне його застосування залишається педагогічною проблемою через відсутність чітко викладених методичних рекомендацій.

Для більш точного розуміння суті проблеми наведемо декілька формулювань. Ю. Зеленюк вважає, що workshop – це мікс теоретичних презентацій, практичних занять і дискусії із заздалегідь запропонованих питань [8, 5]. Л. Мордвінцева називає workshop робочу зустріч фахівців будь-якої галузі з чітко орієнтованою тематикою і часом проведення [8, 5]. О. Писарева визначає workshop як захід, на якому під керівництвом майстра своєї справи можна створювати нові, унікальні, найчастіше – інтелектуальні продукти і обмінюватися досвідом [10]. Т. Спурнова розуміє workshop як метод навчання, заснований на вивченні практичних аспектів будь-якого питання. З її точки зору, це майстерня, де професіонали діляться своїми думками і досвідом та ініціюють процес обміну думками шляхом залучення інших учасників до обговорення проблеми [8, 6].

Аналізуючи (за відсутністю національних) погляди білоруських та російських фахівців, можна наголосити на вузькості їх визначень, котрі не охоплюють повного спектру завдань і специфіки проведення workshop. Безумовно, жодне з наведених визначень не може влаштовувати фахівців вищої школи, оскільки в них спостерігається досить вільне трактування термінів: від процесу до групи осіб.

Задля уточнення сутності даної дефініції пропонуємо скористатися визначенням одного з найбільш відомих дослідників workshop К. Фопеля, який стверджує, що це: 1) інтенсивний навчальний захід, на якому учасники вчаться завдяки власній активній роботі; 2) навчальна група, перебування в якій допомагає усім учасникам стати після закінчення навчання компетентнішими; 3) навчальний процес, під час якого в центрі уваги – переживання учасників, а не компетентність ведучого, і учасники отримують знання один від одного; 4) тренінг, результати якого залежать, передусім, від вкладу учасників, а не від знань ведучого;

5) можливість відкрити для себе, що знаєш і умієш більше, ніж думав про себе, і навчитися чомусь від людей, від яких цього не чекав [9, 13].

Наша власна практика застосування workshop наповнила дане поняття багатшим змістом. Тому дамо свою характеристику, використовуючи логіку розгляду функцій workshop.

З комунікативної точки зору, workshop – це формат групової роботи, що має на меті активне вирішення певного питання його учасниками. Нарівні з іншими, це навчальний захід, на якому учасники отримують знання самостійно. Основні його відмінності – висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, використання життєвого досвіду і особистих переживань. Керівник (ведучий) допомагає учасникам визначити мету, завдання, підбирає методи і прийоми для активної взаємодії. Традиційно ведучий організовує процес обговорення (ставить “правильні” питання, прояснює ті або інші аспекти і тощо) і не нав’язує своєї експертної думки. Учасники заходу діляться особистим досвідом, наявними знаннями і вміннями. Ведучий контролює процес, спрямовуючи діяльність групи.

Із змістовної точки зору workshop являє собою дослідження, в центрі якого – окремо взята неоднозначна проблема. Теми в навчальному процесі визначаються шляхом аналізу найбільш типових професійних проблем з подальшим виявленням цікавих для студентів тем за результатами їх опитування. Такий підхід до вибору тематики суттєво підвищує цінність workshop як методу практико-орієнтованого навчання, оскільки ґрунтується на виявленні реально існуючих проблем в сфері професійної підготовки як за конкретним фахом, так і в цілому в умовах ринку.

Результатом workshop стає раніше невідоме рішення даної проблеми, що дозволяє побачити та врахувати всі підводні камені на шляху досягнення якісної професійної підготовки як кінцевої мети. Іншим важливим результатом є заповнення дефіциту колегіального професійного спілкування студентів у неформальній обстановці. Після закінчення роботи над проблемою у членів групи сформована модель поведінки як певний інструментарій в конкретній ринковій ситуації. В цьому аспекті workshop доцільно розглядати як інструмент практико-орієнтованого навчання, оскільки практико-орієнтований підхід у професійній підготовці розглядається як орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання – конкретизовані види дій [1, 164].

На шляху формування компетентностей workshop дозволяє розв’язати такі завдання: 1) впровадження інноваційних технологій з метою надання навчальному процесу нового імпульсу; 2) підвищення інтересу до процесу професійної підготовки; 3) посилення мотивації навчання; 4) реалізація принципу зворотного зв’язку і забезпечення інтерактиву; 5) реалізація проблеми командування; 6) використання можливостей майданчика для реалізації нових ідей студентів; 7) реалізація специфічних запитів і очікувань майбутніх фахівців.

Дана форма організації навчання робить наголос на динамічному знанні. Відповідальність за результат розподіляється між учасниками і ведучим. Результативність заходу визначається внеском учасників.

Питання викликає тривалість заходу такого формату, оскільки саме це створює найбільшу проблему його застосування в умовах надлишкової зарегульованості навчального процесу в українській вищій школі. Практика показує, що мінімальною тривалістю є половина дня, максимальною – п’ять-сім днів. Тобто, мінімальний формат розрахований на вирішення однієї комплексної проблеми впродовж декількох практичних (лабораторних) занять, згрупованих в розкладі занять одночасно, а максимальний формат може застосовуватися для інтенсифікації практичної підготовки, ефективність якої за традиційною формою організації є нульовою.

Доцільні методи і прийоми – аналіз і розбір ситуацій, створення проектів та презентацій, “мозковий штурм”, параметричний практикум, виконання індивідуальних і групових завдань. Теоретичні “вкраплення” у формі лекцій доцільні дуже рідко і в мінімальному (необхідному для повного висвітлення теми) обсязі.

Цілі й специфіка організації навчального процесу у форматі workshop обумовлені вибором його типу. Розглянемо основні типи детальніше [10].

Найбільш поширеним типом є “Дискусійний клуб” (“Проблемний”) як майданчик для обміну думками, досвідом, досягненнями. Він являє собою комбінування елементів конференції, тренінгу, семінару, практикуму, круглого столу, колоквиуму, конкурсу, структурованих в різних конфігураціях. Ефективний для застосування у сфері освіти, консалтингу, маркетингу і реклами.

Зручним для освіти типом є “Мозковий штурм”, що за своєю сутністю являє поєднання за схемами: “Перформанс – заняття”, “Мозкова атака – тренінг” або “Зроби сам – сесія за підсумками роботи”. Невід’ємними його

умовами є груповий пошук рішення поставленої задачі, спрямований на розвиток творчого потенціалу кожного, розкриття прихованих здібностей і умінь, ретельний аналіз нових ідей, що виникли в ході роботи і спілкування. Даний тип досить поширений серед представників творчих професій: рекламистів, бізнес-стратегів, дизайнерів, художників, журналістів, акторів.

Тип “Ігровий майданчик” (його можна також назвати “Тімбілдинг”) використовується за напрямками роботи: у досить азартній атмосфері змагання учасники борються за перемогу, освоюючи альтернативні розумові моделі, що дозволяє кожному розкріпатися, отримати навички роботи в команді, освоїти нові для себе ролі, із використанням нових методик ставити і оперативно вирішувати складні завдання. Учасники отримують великий емоційний заряд, діляться враженнями і простіше налагоджують зв’язки. Доречний для розв’язання соціально-значимих проблем в сучасній Україні.

Тип “Workshop-круїз” є новим форматом навчального, наукового або ділового спілкування, який може реалізовуватись під час туристичної подорожі в цілодобовому режимі. Даний формат дозволяє комбінувати екскурсії та вечірки з інтерактивною розважальною програмою із діловою частиною заходу. Створює особливий мікроклімат спілкування, забезпечує достатнім часом для неквапливих бесід, цікавих обмінів ідеями і створення надійних платформ для взаємовигідної стратегічної співпраці. Програма заходу розрахована на те, щоб в різноманітних формах учасники встановили зв’язки і виявили перспективи своєї взаємодії.

Тип “Майстерня” проводиться під девізом: “Праця з людини робить експериментатора”. Доречний для організації навчання дизайну і рукоділля, створення виробів Handmade (сувенірів, прикрас, іграшок тощо).

Тип “Студія” дозволяє учасникам працювати в одному конкретному проекті, який матиме конкретний закінчений вигляд: фільм, відеоролик, фотосесія тощо. Дозволяє реалізовувати на практиці генеровані ідеї за видами активності, спрямовані на рішення групою учасників однієї задачі. Активно реалізовується в таких міжнародних програмах, як Enactus і YEP, а також як інструмент підготовки студентів до участі в загальнонаціональних конкурсах підприємницької тематики.

Workshop як інструмент практико-орієнтованого навчання і методико-технологічний засіб формування підприємницької компетентності було застосовано з метою організації участі

студентів ЗВО Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі” в розробці конкретних заходів, покладених в основу Регіональної програми розвитку підприємництва, прийнятої та затвердженої на сесії міської ради м. Полтава. Серед типів workshop був обраний “Дискусійний клуб” (різновид – “Проблемний”), метою якого є пошук причин виникнення проблеми і можливих способів її вирішення. Він найбільшою мірою дозволяє провести діагностування й комплексну оцінку підприємницького середовища, сформулювати проблемні питання та знайти шляхи їх вирішення. Окрім студентів і викладачів Полтавського університету економіки і торгівлі, до складу робочої групи workshop увійшли представники структурних підрозділів виконавчого комітету та органів Полтавської міської ради, державної податкової служби України, Полтавської торгово-промислової палати, громадських організацій підприємців і ради підприємців м. Полтава. Технологія проведення workshop включала сім етапів. Перший: виявлення проблем, що заважають розвитку підприємництва в м. Полтава. Другий: групування проблем за напрямками. Третій: індивідуальне обмірковування проблем. Четвертий: обговорення шляхів вирішення проблем. П’ятий: формулювання розділів Програми розвитку підприємницької освіти. Шостий: затвердження програми розвитку підприємницької освіти. Сьомий: ревізія виконання Програми розвитку підприємницької освіти.

На першому етапі 30-хвилинної роботи робочої групи були виявлені 44 проблеми, що заважають розвиватися малому підприємству в Полтаві. Кожен із присутніх сформулював певну проблему, яка фіксувалася на паперових носіях і вивішувалася на дошці. На даному етапі висунуті учасниками workshop проблеми не критикувалися і не обговорювалися.

Другий етап пройшов в межах першого засідання робочої групи і висунуті 44 проблеми були структуровані за походженням: 1) наявність адміністративних бар’єрів (11 проблем); 2) недосконалість інституційної інфраструктури підтримки малого підприємства (8 проблем); 3) недостатній рівень професійних знань і досвіду підприємців щодо ведення підприємницької діяльності в сучасних умовах (5 проблем); 4) відсутність дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки розвитку підприємницької діяльності (4 проблеми); 5) незаконність дій конкурентів (3 проблеми); 6) обмеженість доступу підприємців до інформації (3 проблеми); 7) відсутність соціальної рівності для ведення

підприємницької діяльності (3 проблеми); 8) відсутність ефективних стимулів для інновацій в сфері малого підприємництва (2 проблеми).

На першому етапі окремо були виділені п'ять проблем, що безпосередньо заважають розвитку торговельного підприємництва: 1) "стихийна торгівля" на вулицях міста та небажання відповідних органів боротися з нею; 2) відсутність чітко визначених вимог до приміщень для ведення торгового бізнесу; 3) відсутність контролю над співвідношенням концентрації торговельних закладів в місті й щільності його населення; 4) незбалансованість меж розташування торговельних закладів; 5) дисбаланс інтересів підприємців, що здійснюють торговельну діяльність на ринках, та адміністрації даних ринків.

Під час роботи в групах були відокремлені загальні фактори, що провокують проблеми розвитку економіки України в цілому (корупція та рейдерство) і фактори, що утворюють проблеми, які безпосередньо не пов'язані з регіональним розвитком підприємництва (зайва кількість перевізників, недостатня фахова підготовка державних службовців, повна відсутність юридичних знань у депутатів міської ради).

Для спрощення організації та проведення III етапу (індивідуальне обмірковування проблем) результати попередньої роботи були оформлені у вигляді таблиці, що складалася з двох колонок: в лівій записані згруповані проблеми, в правій – треба було записати можливі шляхи їх вирішення. Кожен із учасників робочої групи отримав таку таблицю і на протязі тижня в зручний для нього час мав змогу заповнити її власними пропозиціями.

З готовими власними рішеннями учасники взяли участь в другому та третьому засіданнях робочої групи (IV етап), на яких були обговорені шляхи вирішення проблем, що заважають розвитку регіонального підприємництва. В ході обговорення було запропоновано більше 80 можливих рішень та згруповано їх за чотирма напрямками, які стали підґрунтям для розділів Програми. Перший: впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності. Другий: фінансово-кредитна та інвестиційна політика в регіоні. Третій: ресурсне та інформаційне забезпечення підприємницької діяльності. Четвертий: формування інфраструктури підтримки підприємництва. На підставі запропонованих учасниками workshop варіантів рішень спеціалісти міськвиконкому сформували конкретні заходи, покладені в основу Регіональної програми розвитку підприємництва в м. Полтава. Виконання цієї Програми на даний момент значно активізує торговельне підприємництво в місті, підвищує

рівень обслуговування населення, створює нові робочі місця, збільшує наповнення місцевого бюджету, проте є предметом іншого дослідження.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отримані результати дозволяють зробити такі висновки: метою workshop є обмін досвідом і знаннями для спільного створення конкретного продукту як результату розв'язання проблеми; перевагами є виключна практична орієнтованість та комунікативність. Наведений досвід застосування workshop доводить його дієвість в процесі формування підприємницької компетентності молоді шляхом участі в розробці програми сприяння розвитку малого підприємництва в регіоні. Виходячи з розуміння підприємницької компетентності як інтегральної психологічної якості особистості, що проявляється у її мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових економічних ідей, даючи змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному професійному і соціальному житті [2, 115], дана програма як продукт workshop є не тільки втіленням професійних знань та вмінь студентів-учасників робочої групи, а й дозволяє забезпечити в сфері підприємництва реалізацію принципів демократичного суспільства: об'єктивність, гласність, рівність при врахуванні інтересів територіальної громади міста та суб'єктів підприємницької діяльності. В публікації неможливо розкрити усі аспекти означеної проблеми. Подальші наукові розвідки пов'язуються нами з напрацюванням системи засобів впровадження досвіду застосування workshop в процесі професійної підготовки компетентного фахівця в сфері підприємництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майковська В. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні / В. Майковська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – Х.: Українська інженерно-педагогічна академія, 2016. – № 50-51. – С. 161–167.
2. Майковська В. Сутність і структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні / В. Майковська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки. – Ж.: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – № 1 (87). – С. 112–117.
3. Майковська В. Філософські аспекти розробки методичних засад формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні / В. Майковська // Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування: [тези Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовт. – 2018., м. Львів] / ГО "Львівська педагогічна спільнота". – Львів, 2018. – С. 102–105.

WORKSHOP ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ І МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

4. Макогін О. Створення та впровадження моделі організації практики студентів будівельних коледжів / О. Макогін // Молодь і ринок. – Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2018. – № 8 (163). – С. 136–140.
5. Мисик О. Педагогічна практика як чинник формування фахової компетентності у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку / О. Мисик // Молодь і ринок. – Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2014 – № 11 (118). – С. 121–125.
6. Подлужна Н. Передумови знання розв'язку регіонів України / Н. Подлужна // Вісник економічної науки України. – № 1. – 2018. – С. 121–126.
7. Сторонська О. Практична підготовка майбутніх учителів у системі вищої освіти Німеччини / О. Сторонська // Молодь і ринок. – Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2018. – № 2 (157). – С. 38–42.
8. Чикуров О. Что такое Workshop? Пособие для организаторов практических семинаров / О. Чикуров / – Псков: ПРАОВ, 2001. – 59 с.
9. Фопель К. Эффективный воркшоп. Динамическое обучение / К. Фопель // – М.: Генезис, 2003. – 368 с.
10. Писарева О. “Workshop” как новый вид эффективного обучения [Электронный ресурс] / О. Писарева // Советы профессионального психолога. – Режим доступа: <https://pisareva.by/workshop-kak-novyy-vid-effektivnogo-obucheniya/>
11. Воркшоп [Электронный ресурс] / Глоссарий // Образовательный портал. – Режим доступа: <http://ru.osvita.ua/add-education/glossary/7701/>
1. Maikovska, V. (2016). *Praktyko-oriientovane navchannia yak zasib profesionalizatsii pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini* [Practice-oriented learning as a way of professionalization of training future professionals in Ukraine]. *Problems of engineering and pedagogical education*. Kharkiv: Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Vol. 50-51, pp. 161–167. [in Ukrainian].
2. Maikovska, V. (2017). *Sutnist i struktura pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini* [The essence and the structure of future specialists' business competence in Ukraine]. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. Series: Pedagogical sciences*. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University Publ., Vol. 1 (87), pp. 112–117. [in Ukrainian].
3. Maikovska, V. (2018). *Filosofski aspekty rozrobky metodychnykh zasad formuvannia pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini* [Philosophical aspects of the development of methodical foundations for the formation of entrepreneurial competence of future specialists in Ukraine]. *Tezy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Psykholohiia ta pedahohika: suchasni metodyky ta innovatsii, dosvid praktychnoho zastosuvannia (26-27 zhovt. – 2018., m. Lviv)* – Abstracts of International sci. and pract. conf. “Psychology and pedagogy: modern methods and innovations, practical experience” (Ukraine, Lviv, October, 26-27, 2018). Lviv: HO “Lvivska pedahohichna spilnota”. pp. 102–105. [in Ukrainian].
4. Makohin, O. (2018). *Stvorennia ta vprovadzhenia modeli orhanizatsii praktyky studentiv budivelnykh koledzhiv* [Creation and implementation of a model of organization of practice of students of construction colleges]. *Youth and market*. Drohobych: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Vol. 8 (163), pp. 136–140. [in Ukrainian].
5. Mysyk, O. (2014). *Pedahohichna praktyka yak chynnyk formuvannia fakhovoi kompetentnosti u maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnoho viku* [Pedagogical practice as a factor in shaping professional competence of future educators in preschool children]. *Youth and market*. Drohobych: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Vol. 11 (118), pp. 121–125. [in Ukrainian].
6. Podluzhna, N. (2018). *Peredumovy znannievoho rozvytku rehioniv Ukrainy* [Prerequisites of the knowledge development of the regions of Ukraine]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine. Donetsk: Academy of Economic Sciences of Ukraine*, Vol. 1, pp. 121–126. [in Ukrainian].
7. Storonska, O. (2018). *Praktychna pidhotovka maibutnikh uchyteliv u systemi vyshchoi osvity Nimechchyny* [Practical training of future teachers in the system of higher education in Germany]. *Youth and market*. Drohobych: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Vol. 2 (157), pp. 38–42. [in Ukrainian].
8. Chikurov, O. (2001). *Chto takoe Workshop? Posobie dlya organizatorov prakticheskikh seminarov* [What is the Workshop? Handbook for organizers of practical seminars]. Pskov: PRAOV. [in Russian].
9. Fopel, K. (2003). *Effektivnyy vorkshop. Dinamicheskoe obuchenie* [Effective workshop. Dynamic training]. Moscow: Genезis. [in Russian].
10. Pisareva, O. “Workshop” kak novyy vid effektivnogo obucheniya [“Workshop” as a new kind of effective learning]. Councils of a professional psychologist. [Electronic resource]. Available at: <https://pisareva.by/workshop-kak-novyy-vid-effektivnogo-obucheniya/> [in Russian].
11. Vorkshop Glossariy. Educational portal. [Electronic resource]. Available at: <https://pisareva.by/workshop-kak-novyy-vid-effektivnogo-obucheniya/> [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 24.01.2019